

50 години ППМГ - Казанлък

12 март 2021 г. • година X • брой 251

Акционти

Адрес на редакцията: гр. Казанлък, бул. "Розова долина" 100, офис 8 (срещу Митницата)

ПРОДЪЛЖАВА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ „АРСЕНАЛ“ И МЕХАНОТО

За поредна година продължава сътрудничеството в посока професионално ориентиране между най-голямите машиностроителни предприятия у нас „Арсенал“ АД и Професионална гимназия „Иван Хаджиенов“. „Арсенал“ бе един от основните партньори на Механотехникума по българо-швейцарския проект за дуално обучение DOMINO, като взаимодействието между предприятието и учебното заведение продължава и по проекта на МОН за развитие на професионалното образование.

От 2016 година „Арсенал“ провежда Ден на отворените врати във фирмата за ученици от казанлъшки училища. Традицията бе прекъсната през 2020 година, заради пандемията. През тази година по проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ „Арсенал“ организира посещение на ученици от ГП „Иван Хаджиенов“, които на място се запознат с историята и съвременното развитие на предприятието. Наученото тук ще допри-

несе за тяхната ранна кариерна ориентация. През месец март 2021 година близо 90 ученици от 8, 9 и 10 клас на Механотехникума посетят фирмата, ще разгледат музея, производствени цехове, технологични и конструктивни отдели и ще се запознят със спецификата на работа под вещето ръководство на специалисти от заводите.

В момента 41 ученици от 11 и 12 клас на Механотехникума преминават практическите си обучения в структури на „Арсенал“. Почти 80% от възпитаниците на училището, които се обучават по системата на дуално образование, са в предприятието. По думите на инж. Владимир Чучумиев, ръководител-направление „Образование и квалификация“ в дружеството: „Ръководството на „Арсенал“ АД е загрижено за пълното обхващане на учениците във формите на дуално образование, защото нуждата от млади, технически подгответи кадри, е голяма“.

Продължава на стр. 3

сн: Цанко Вълчанов

Пролетта идва

МОТИВИРАЙТЕ

своите служители, клиенти и партньори

Voucher Xhana*

Ticket Compliments*

Compliments[®]

www.edenred.bg

E Edenred

Идънерд България

Тел: +359 2 974 0220

bulgaria@edenred.com

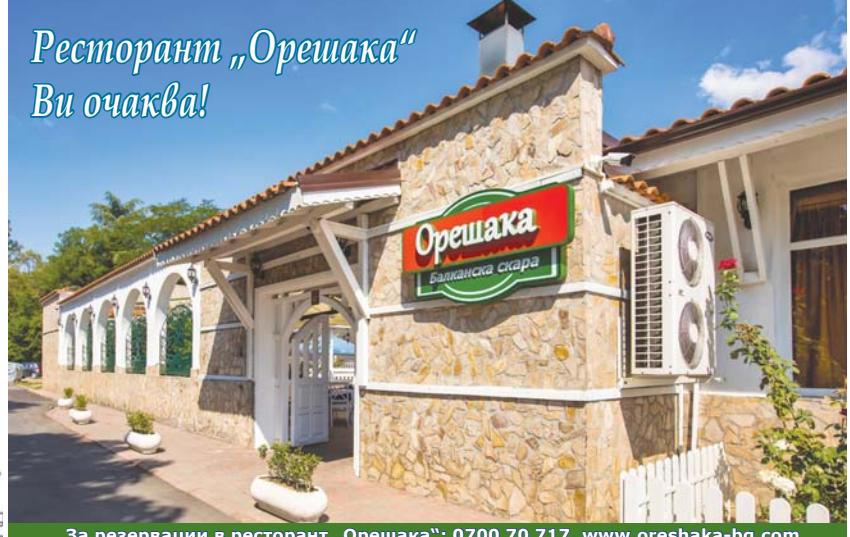
ВАКСИНАЦИОНЕН КАБИНЕТ СЕ ОТКРИВА В „АРСЕНАЛ“ с помощта на ДКЦ „ПОЛИКЛИНИКА-КАЗАНЛЪК“

Ваксинационен кабинет за имунизация против COVID-19 се открива в „Арсенал“. Изявилите желание да се ваксинират работници и служители на „Арсенал“ АД и „Арсенал – 2000“ АД ще бъдат обхванати по график, съставен за всяка от фирменините структури. Преимуществено ще бъдат ваксинирани работещите в „Арсенал“, а след това – и желаещите членове на техните семейства. За началото на работата ще дадем допълнителна информация на сайта: www.zakazanlak.bg.

Откриването на ваксинационен кабинет на територията на предприятието е свързано с определянето му като стратегически обект от значение за националната сигурност на Република България в сектор „Икономика“, регламентирано с Постановление № 181 на МС от 20 юли 2009 година.

Ресторант „Орешака“
Ви очаква!

За резервации в ресторант „Орешака“: 0700 70 717, www.oreshaka-bg.com

НЯКОЛКО ИСТОРИЧЕСКИ ЩРИХИ ЗА „АРСЕНАЛ“

2021-ва - 143 години от основаването на „Арсенал“ и 97 години от установяването му в Казанлък. История от близо век и половина, която събира в себе си технически и научни постижения, производства, рационализации, пазари, хиляди съдъби – на хора на изделния. История, съхранена в музей „Арсенал“ и разказвана подробно на страниците на в. „Трибуна Арсенал“ и в сайта zakazanlak.bg. Воден от максимата „Колкото назад се взирате, толкова по-напред виждате“, екипът на вестника реши да очертает с кратки исторически щрихи всяка една арсеналска година, която, като настоящата, завършва на 1-ца. От времето преди да бъде издигнат заводът в Казанлък до началото на демократичните промени у нас, търсейки разнообразни събития, запазени в архивите.

1921

С Указ № 80 от 1921 г. и Заповед № 75 от 21 декември 1921 г. на Софийския артилерийски арсенал е взето решение за раздаване на премии на целия персонал на фабrikата по предварително утвърден правилник. Целта на това начинание е била работниците да бъдат мотивирани за проявяване по-голяма трудова активност и получаване на по-големи икономии на материали.

1931

Съгласно служебно писмо № 2507 от 3 юли 1931 г. на Шаба на армията в Държавната военна фабрика - Казанлък се формира охранителен взвод, с което се полага началото на вътрешната охранителна служба и противопожарната команда.

1941

През 1941 г. ген. Владимир Заимов предлага в лабораторията за мanganова руда на територията на Държавната военна фабрика да започне тайно да се произвеждат запалителни смеси и взривни вещества за нуждите на съпротивителното движение.

1951

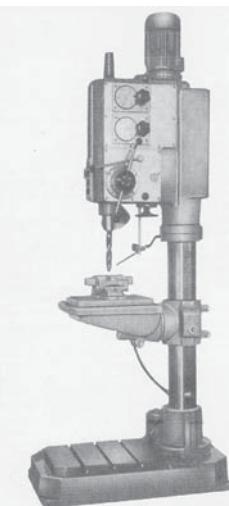
Съгласно Постановление № 505/12.05.1951 г. в завода се учредява организация Местна противовъздушна отбрана. Задачата ѝ е в мирно време да се подгответ формиранието във фабrikата за „активна отбрана при въздушни и химически нападки“.

През 1951 г. в читалище „Искра“ е устроена изложба на изделия, произведени в промишлените предприятия от Казанлък. Завод 10 е представен със струг „Нилес“ – първият струг, произведен в България, предизвикал

истинско удивление сред посетителите.

Изложба в читалище „Искра“ - 1951 г.

PK-32 - 1961 г.

На 30 септември 1951 г. в Завод 10 завършва едногодишен курс за оръжеенни техники и пиротехники.

Струг „Нилес“ - 1951 г.

През целия месец октомври завършилите са подложени на практически изпити. Приминатите успешно през този курс са назначени на ръководни длъжности.

На общозаводско учредително събрание, проведено на 10 октомври 1951 г., се взема решение за основаване на Взаимоспомагателната каса.

На 12 и 13 декември 1951 г. на национално съвещание, свикано от Министерския съвет, стругият Георги Бонев Георгиев е удостоен със званието „Герой на социалистическия труд“, а химик Георги Тодоров Дяков – с орден „Ге-

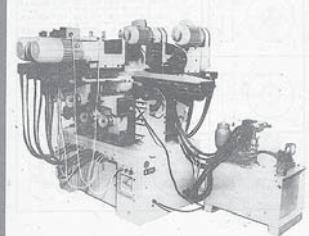
ирането и внедряването на фрезови машини преминава към завод 5.

В края на 1971 г. БРВ предава на завод 5 новоизработената агрегатна машина, модел АМ-409, за редовна експлоатация.

На 15 април 1971 г. е направена първата копка на строежа на Завод за автоматични линии, сложни специални машини и технологично оборудване в ОЗ „Фридрих Енгелс“. Инициативата е продиктувана от решение на стопанския съвет на Държавно стопанско обединение „Металхим“, взето предходната 1970 г.

Заданието на този завод е разработено от група специа-

АГРЕГАТНА МАШИНА ПРЕНАСТРОЙВАЕМА А 051

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

За обработка на маломасови редовни и единични детайли от пластмаси чрез: пресиване, зонтично разтворение, разрязване и други.

При това използват се най-новите и перспективни обработвателни съоръжения от световна и национална производствени бази.

Софийският концерн със завода за автоматични линии е първи в страната, който използва обработвателни съоръжения от световни производители.

Агрегатна машина - 1971 г.

ското място и вземат знамето на Централния съвет на Българските професионални съюзи.

Завод за металорежещи машини - 1971 г.

В. „Заводска трибуна“ от 1961 г.

листи на БРВ – Неделчо Братоев, Иван Сирakov, Васил Енев, Минчо Петров и Добри Ненов.

1971

Въз основа на 29-то разпореждане на МС от 27 януари 1971 г. и Заповед № 540 от 10 май 1971 г. на Обединения завод „Фридрих Енгелс“ (днес „Арсенал“ АД), Базата за развитие и внедряване е определена да се специализира в проектирането на агрегатни машини и поточни линии. Дейността по констру-

ции на БРВ – Неделчо Братоев, Иван Сирakov, Васил Еnev, Минчо Петров и Добри Ненов.

1991

От 20 декември 1991 година с Разпореждане № 55 на Министерски съвет ДФ „Арсенал“ се преобразува в Еднолично акционерно дружество – „Арсенал“ ЕАД.

За събитията в историята на „Арсенал“ през новия ХХI век можете в следващия брой.

Подготви
Първолета Петкова

СЛУЖБА ТРУДОВА МЕДИЦИНА СТИГА ДО ВСЯКО РАБОТНО МЯСТО

Службата по трудова медицина в „Арсенал“ е едно от звената, които на всяко работно място във всички структури на завода и евентуални-

ка настъпила промяна на съответното работно място – внедряване на ново обозначение.

рането и провеждането на профилактичните прегледи в „Арсенал“, съобразно условията на труд и нормативната уредба. Например, при последното изследване с флуорограф, са установени 25 души с проблеми. Веднага са уведомени личните им лекари, за да се предприемат необходимите допълнителни изследвания и лечение.

Служба трудова медицина следи и болничните листове, като на база на получените данни изготвя анализ за здравословното състояние на персонала, който се предоставя на Комисията по условията на труд и на синдикатите във фирмата. Така отделните звена са тясно свързани помежду си, за да има достатъчно информация какъв е здравният статус на колектива и да се наблюдат мерки, където е необходимо.

„Направиха се изключително много подобряния в условията на труд,

благодарение на това, че

„Арсенал“, като поддържа връзка с Центъра по трансфузионна хематология в Стара Загора. Води се и картотека на арсеналските кръводарители, които са безценно банка от хора, винаги отзоваващи се при нужда.

„Следим всички новости, свързани с нашата работа, включително и противоепидемичните мерки. „Арсенал“ бе сред първите предприятия в България, въвело строги мерки за ограничаване разпространението на коронавируса, и прилагането им продължава, - споделя още д-р Моллова. - В това отношение сме провявани и от РЗИ, и от Инспекцията по труда в Стара Загора. Всичко е както трябва“.

Екипът:

д-р Стоянка Моллова, ръководител на Служба трудова медицина, дългодишен лекар с две специалности – „Трудова медицина“ и „Социална медицина и организация на здравеопазването“. Заемала е по-

Д-р Стоянка Моллова, в средата; от ляво надясно: Марияна Пондева, инж. Виолета Станева, Мирослава Раева

които влизат в направление „Безопасност и здраве при работа“ в „Арсенал“. Създадена е през 2000 година, а с промяната в нормативната уредба през 2008 година се налага нейната пререгистрация, съгласно действащото законодателство. Няма да е пресилено, ако се каже, че

те рискове, което то носи за здравето на човека. А това означава стотици, дори хиляди, работни позиции – всяка със своите особености, изисквания, характеристики. Всички фактори, съпътстващи работното място като физически и психологически натоварвания, се отчитат и проследяват от Службата по трудова медицина. Съставя се Комисия, в която, освен служителите по трудова медицина, влизат и специалисти от различни области в „Арсенал“. Те изготвят т. нар. Карта за оценка на риска за всяко работно място в цялото предприятие. Съставя се досие на всеки от заводите със съответните подразделения – цехове, участъци, отдели, звена. В тези документи се отразява вся-

рудване, нови машини, линии, технологии. Действа синхронизирана с Комисията по условия на труд в съответния завод, взаимодействието с инспекторите по Безопасност и здраве при работа е постоянно и попътвично.

„Всичко това се прави, за да се намали рисъкът от даден вреден фактор, например намаляване на шума в дадено производство, - обяснява д-р Стоянка Моллова, ръководител на Служба трудова медицина в „Арсенал“. - Затова правим и обучния всяка година, включително и за оказване на първа помощ“. По думите на д-р Моллова,

единствената задача на СТМ е да проследява здравословното състояние на работещите

в предприятието, като се започне още от постъпвателното им тук. Освен медицинското удостоверение, служителите в звеното събеседват с всеки човек, ако е необходимо правят консултация с психолог или с друг специалист. Изискват се още бележка от личния лекар и решение от ТЕЛК, ако има такова. И едва след това се дава заключение за пригодността на лицето за съответната работа или пък е необходимо пренасочване. Службата е ангажирана с определянето на периодичните физиологични почивки в зависимост от вида на производството. Тя подготвя списъците с необходимото работно облекло и лични предпазни средства за различните работни места. Нейна грижа е организи-

нашите предложения наричат пълната подкрепа на ръководството на „Арсенал“. Работим в много добро взаимодействие с инспекторите по Безопасност и здраве при работа и със синдикатите. В „Арсенал“ механизъмът е перфектно смазан, организацията е на високо ниво, за да се слушат всички тези неща“, - подчертава д-р Стоянка Моллова. И допълва, че за годините, през които тя ръководи СТМ в най-голямото машиностроително предприятие в България, е вложена целенасочена и последователна енергия, за да се слушат нещата по възможно най-добрия начин. Предприятието е бенефициент и по два проекта – „Безопасни и здравословни условия на труд“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, като проектът на

„Арсенал“ е класиран сред първите 10

и заема най-предно място сред всички кандидати от Старозагорска област.

Освен всички тези задължения, Службата по трудова медицина се занимава с още една хуманна дейност. Всяка година тя организира акции по кръводаряване в

зиците заместник-кмет на община Стара Загора и директор на РЗОК-Стара Загора.

Инж. Виолета Станева, експерт по безопасност и здраве при работа в СТМ, инженер-химик. В „Арсенал“ е от 1981 година, работила е като технолог и началник-цех. От 2014 година е част от екипа на Службата.

Марияна Пондева, медицинска сестра. От 1985 година е кадър на „Арсенал“, първо в заводската Поликлиника. В Служба трудова медицина е от нейното създаване през 2000 година.

Мирослава Раева, специалист в СТМ. Завършила е Колеж по медицина, има и икономическо образование с образователно-квалификационна степен магистър. В Службата е от 2016 година.

Всеки работещ тук има Сертификат за завършено обучение по здравословни и безопасни условия на труд. Последният такъв документ е от 29 януари 2021 г., следващото обучение е през март.

Юлия Младенова

Продължава от стр. 1

... „АРСЕНАЛ“ И МЕХАНОТО

“Надяваме се, че предизвиканият интерес ще е от полза за голяма част от учениците в Казанлък за професионалното им ориентиране, както в учебния процес, така и при избора на работа”, убедени са във фирмата.

Пламен Белчев е ученик в 10 „Г“ клас на ПГ „Иван Хаджинов“, специалност „Мехатроника“. Свързан е с „Арсенал“ – майка му работи в Завод 1. За втори път влиза в предприятието в Деня на отворените врати. Споделя, че е силно е впечатлен от производствените процеси в цеха с машини с цифрово-програмно управление.

Симона Здравкова също е от 10 „Г“ клас на Механотехникума, паралелка „Мехатроника“. Казва, че специалността много й харесва и вече трети път идва в „Арсенал“. Също е впечатлена от цифрово-програмните машини, както и от експонатите във фирмения музей. Бих работила в „Арсенал“, след като завърша средно образование. Харесват ми естеството на работа и възможностите за развитие, допълва момичето.

Юлия Младенова

НАРАСНА ТЪРСЕНЕТО НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ

Ситуацията в света и България остава динамична, но хората започнаха да се приспособяват към обективната реалност. Това намери отражение и върху пазара с недвижими имоти. Докато през първите пролетни месеци на 2020 г. в района на Казанлък и близките села той се характеризираше с лек спад, определен от несигурната и неспокойна обстановка, година по-късно се забелязва нарастващо на сделките с имоти. Хората се активизираха и търсят начини да влагат средства си, купувайки недвижимо имущество.

В момента търсенето на имоти е повече от предлагането", сподели за вестник "Трибуна Арсенал" Боряна Коюхурова от Агенция за недвижими имоти в Казанлък. Нейните наблюдения сочат, че цените на имотите бележат ръст с около 30%, колкото и парадоксално да изглежда. "При нас се търсят повече жилища, отколкото преди обявяването на пандемията. Често новото строителство, което никак не е малко за нашия район,

се изкупува още „на зелено“. Цените на завършено строителство варират между 1050 и 1200 лева на квадратен метър. Не могат да бъдат дадени граници на цените на старите жилища, които се продават, защото компонентите, от които зависят, са различни. Важни са много подобности – локацията, изложението, дограмата, етажът, състоянието на ВИК- и ел. инсталациите. Видят на жилището също е от голямо значение – дали е монолитно или панелно, дали е с изолация, дали е обзаведено и какво е оборудването. Смятат, че хората търсят начин да си вложат средствата – било то за инвестиция или за живееене и по този начин да си гарантират някаква, макар и относителна, сигурност", каза тя.

В близките села се купуват по-евтини къщи, за които са необходими по-малко средства, за да се стегнат. Това важи за клиенти на агенциите, които са с по-ограничени финансови възможности. По-за-

можните търсят подходящи парцели за строителство на нови големи и модерни имоти, макар те да са сравнително малко.

На фона на завишеното търсене и купуване на жилища се наблюдава спад на търсенето и цените на жилища под наем, а още по-малко за офиси или магазини.

Подобно е положението и по българското Черноморие. Търсенето на жилища под наем рязко е спадало заради мерките, които се вземат за ограничаване разпространението на коронавируса – преминаване на онлайн обучение на ученици и студенти, ограничаване и затваряне на заведения за обществено хранене и др. „За сметка на това продажбата на недвижими имоти осезаемо се увеличи, противно на нашите очаквания от миналата пролет, когато смятахме, че пазарът ще бележи спад, - сподели Пламена Стоянова от Агенция за недвижими имоти във Варна. - В момента, както при нас, така и в цялата страна, търсенето на жилища изпреварва предлагането. Хората инвестират спестените си средства в нещо по-сигурно, каквито са недвижимите имоти. По-смелите даже теглят ипотечни или потребителски кредити. Най-много се търсят парцели за строителство в близките до града села. Определено спад бележи търсенето и купуването на ва-

канционни имоти".

Иако ние тук, в България, изчакваме, за да минат изборите през април и да се види накъде ще тръгне животът ни, то в центъра на Стария континент няма какво да чакат.

Ситуацията в Европа не се различава особено. Според информация за положението с недвижими имоти в Кюльн, например, напоследък търсенето на жилища е нараснето и също възникнало във Варна. - В момента, както при нас, така и в цялата страна, търсенето на жилища изпреварва предлагането. Хората инвестират спестените си средства в нещо по-сигурно, каквито са недвижимите имоти. По-смелите даже теглят ипотечни или потребителски кредити. Най-много се търсят парцели за строителство в близките до града села. Определено спад бележи търсенето и купуването на ва-

къи от членка

„Арсенал“ АД - Казанлък търси да назначи за нуждите на:

Завод 5

- Електроинженер КИП и А – 2 души
- Изисквания:
 - Кандидатите да имат висше техническо образование;
 - Трудов стаж;
 - Професионален опит по специалността.

Завод 6

- Шлайфисти – 2 души
- Стругари – 4 души
- Фрезисти – 4 души
- Шлосер-инструменталчик – 1 човек
- Изисквания:
 - Кандидатите да имат средно образование;
 - Умения за самостоятелна работа;
 - Професионален опит.

„Арсенал“ АД е най-големият работодател в страната в сферата на машиностроенето, с богата и последователна социална политика. Фирмата предлага редица социални бонуси, месечни ваучери за храна, премии. Изплащат се **допълнително 150 лева за отдалеченост**, ако одобреният кандидат е от община Стара Загора. Осигурен е транспорт.

Желаещите да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri или да ги получат от **Офис № 1 – Пропуски, на централния портал от 07.00 до 17.00 часа**.

Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес: kadri@arsenal-bg.com или подадени в град Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100, Офис № 4. Работно време на офиса: всеки деличен ден.

Повече информация кандидатите могат да получат от Направление „Човешки ресурси“ на дружеството на телефон **0431/5 77 47**.

ЗАДАВАТ СЕ 27-ИТЕ

ЧУДОМИРОВИ ПРАЗНИЦИ

След една година прекъсване надеждата е чудомировите празници в Казанлък да се случат за 27-и път през 2021-ва. Както винаги, организаторите от фондация „Чудомир“ и

специалното участие на група „Грамофон“.

Няколко шарени изложби очакват своите многообразни почитатели. Те ще бъдат експонирани в зала „Иван Милев“ на ул. „Ис-

концерт и концерт от популярни мюзикъли.

И тази година е предвидена научна конференция, като докладите ще бъдат от издадения за празниците сборник. За пети път ще отвори врати Училището за карикатура. Ще бъде връчена и наградата „Чудомир“ за къс хумористичен разказ.

Обновен и изключително ценен 15-минутен документален филм „Добавена реалност – Живият Чудомир“ в музея „Съживява“ Димитър Чорбаджийски и някои от неговите герои. Филмът е дело на Емил Марков от Габрово, събрал документални кадри с известния писател от богатия музейен архив. С тази и други виртуални новости, като интерактивния екскурзовод с анимирани Чудомирови рисунки, ще бъдат изненадани посетителите.

Финансирането на 27-те Чудомирови празници е от общинския бюджет в размер на 20 хил. лева, от приходи от продажбата на билети за театралните постановки и 10 хил. лева отпуска на фондация „Чудомир“ Министерството на културата. Всички събития са безплатни, без театралните спектакли, които ще бъдат в зала „Лекс“ в сградата на Община Казанлък. Цена на билетите ще се движи от 8 до 10 лева, а продажбата им започва след 15 март.

Организаторите на Чудомировите празници са съобразили всички свои инициативи с изискванията и разпорежданията на МЗ, свързани с пандемичната обстановка с страната.

За любителите на музиката са предвидени рок-концерт, класически

Борис Кърчев, председател на фондация „Чудомир“, и Добрена Матова, директор ЛХМ „Чудомир“

къща-музей „Чудомир“ са подгответи богата и разнообразна програма в седмицата от 25 март до 1 април.

Петте театрални постановки са само по произведения на Чудомир. Гостуващи театри са от София, Кърджали и Силистра и една очаквана премиера на казанлъшкия театър „Любомир Кабакчиев“ – „Чудомирови радости и неволи“. С нашенски привкус е и мюзикълът „Вечеринка“ по Чудомир – постановка на Гъльбина Михайлова със

кра“ 4 и в ЛХМ „Чудомир“. Артистизация на Чудомирови герои ще развеселят казанлъчани и гостите на града по улица „Искра“. В рамките на празниците ще бъдат представени книгите „Дневници и делиници“ на Татьяна Лолова, „Георги Парцалев, Хамлет от Левски“ на Георги Тодоров и „Столетниците – благословия или орисия“ на Мира Добраева.

За любителите на музиката са предвидени рок-концерт, класически

Рекордърът на Алеята Христо Петров:

РЪКОВОДИТЕЛ ЗА УЧЕБНИК

Някои животи имат професионални маршрути в хиляди, десетки и даже стотици хиляди километри. Други мерят пътя от домашния двор до работното си място в едва няколкостотин метра на отиване и обратно. Пеша. А може и с колелото.

С изглед директно към високите зидове на „Арсенал“ от север, Христо Петров все едно е на работа, когато е въвъши. Но въвъши, когато е на работа. Защото „Заводът!“ наистина при него се превръща във втори дом. А понякога и в първи. Така го усеща. Колкото и клиширано да звуци, факт. „Има нощи, когато не спасявам, преди да подредя наум всеки по работните места и задачите за новите поръчки. Просто не мога. От ставането сутрин продължавам да мисля и планирам как ще мине по-организирания денят“... Ей такива мисли са ежедневието и дори еженощието на един от ръководителите на участъци в арсеналски Завод 5. Някогашното казанлъшко момче Христо избрало Средното професионално училище по машиностроене „Фр. Енгелс“ като много други свои върстеници – давало професия и добре платена в големата оръжейница работа. След около 40 години време сега Петров може да каже, че машиностроенето като професия му е дало достатъчно от „някаква“ работа и заплата. Работата му го обсъбва, работи с любов. Интересна е, динамична, не те спира да учиш.

Вече 3 години Христо Петров е ръководител на участък в Завод 5. Вече близо десет пъти по три са годините му в „Арсенал“. Вече цели три пъти той е част от фирмения Алея на славата. Бързо разбирам, че има защо.

Христо Петров не крие, че е имал и други мечти, освен професионалното развитие в „Арсенал“. Вътчините времена на 90-те, когато кризата настъпи, България повсеместно, като хиляди други българи, и той решил да емигрира.

Ex, Канада...

Стягал се за Канада. Подал документи, имал очаквания. Не се получило. Хилядите километри през Океана в неговия живот се свели до 500-те метра от квартала под гарата на Казанлък до портала на „Арсенал“. И обратно. Започва работа веднага по договора си с предприятието по специалността на училище – стругаро-фрезист. За месец време се премества като диспечер в 1/140. После опитва изъзв „Арсенал“. 7 години професионално гаси пожари в структурите на РСПБ - Казанлък. Напускането на оръжейницата е заради мечтата за Канада. Но... „Останахме тук!“. Оставането в Казанлък за семейството на Христо го връща след време в изходната точка – „Арсенал“. Но порасналите му деца следват мечтата на баща си: емиграцията. И синът, и дъщерята са в Испания. Заминават в началото на новия век, веднага след завършване на училище. Вече са устроени, имат свои домове. Синът – в Мадрид, щерката – във Валенсия. Те са граждани на света. С мама и татко се виждат онлайн, особено след началото на пандемията.

Събираме се по скайпа!

Домове имат и тук, при това, не един. Но най-скъпият на сърцата им е родовата къща в Балкана. В китната Войнешка край Вонеща вода на Хайнбоаз. Която всички знаят като „Селото на Станчо Коев“, Кметът на Столетието на Казанлък, с когото били съседи. „Никога няма да остава това място, докато съм жив!“, казва Христо и очите му гримават. Родният дом на баща си той поддържа в абсолютно автентичен вид. Къщата с над стогодишна история изглежда

и днес така, както баща му я остава в гладните години на средата на миналия век, за да дойде да си изкарва хляба в Казанлък. В „Арсенал“, 40 години работил бащата на Христо в Завод 2 на оръжейницата като настройчик. Било времето на максималния мащаб, който „Арсенал“ постига през 80-те.

Постройката от дърво, камък и глина в Балкана е най-скъпото нещо, което фамилията притежава. Съкло за сърцето, не че не са им предлагали и чужденци да я купят на висока пазарна цена.

Къщата в Балкана не се продава!

Това е мястото, където не-пременно иска да идне, като се върне от Испания и големият внук Мартин. Това е първото място, което той вижда от България, когато идва в родината за пръв път. Празнуват всички български празници. Внукут ходи и на българско училище: „Да може да си купи хляб, като си идва в България“, шегува сеядото, но не крие, че тая посториянна раздяла с деца и внучи не му идва съвсем добре на душата. Затова у дома чакат лялото като спасение. Семейството на сина, който е женен за украинка, почива през отпуска си в България. Обичат „Албена“. Маршрутът им продължава през Войнешка за Казанлък. Мирият на окосено сено от огромния двор, скърцането на старото дърво, песента на птиците, звуците на Балкана са нещото, с което никой от фамилията не иска да се прости. Христо признава, че е трудно да се поддържа такава къща. Той е там всеки свободен момент – от ранна пролет до късна есен. 90-те километра не му тежат. С мъка сменяли оригиналните каменни плочи на покрива с керемиди. Но нямало как. „Децата искат да правят нова неща по нея, но аз не давам...“, смее се Христо. Държи нещата да са красиви и всичко да е наред. Тревожи се, че не стане и тая година като миналата, когато коронавирусът попречи на хиляди

семейства да се съберат дори веднъж в годината в родния дом. Дъщерята също не се е прибрали скоро, няма как с двамата близнаци – първокласници. Нейното семейство е изляло българско, успели са да се справят добре. Зетят е мениджър в туризма.

Като много други българи, преживели стреса на Преход-

тивни. Работи се по-сложно, постоянно трябва да четеш сам и да научаваш. Основната част от годините му тук е свързана с усвояването на машините KPM, на които се изработват разнообразни детали за почти всички изделия от богатата номенклатура на „Арсенал“. Това са сложни и кипризи машини. И Петров,

на готовата продукция. „Ако ние се провалим, проваляме всичко!“. С тази отговорност в сырцето и ума Христо става всяка сутрин в 6.00 и, докато пие кафе и върти колелото от квартала под гарата до портала, отсреща, подрежда издавящия ден в мислите си така, че да мине най-добре.

Ръководителят

Дневният арсеналски прякор на ръководителя в производството, какъвто е и Петров, трябва да реагира бързо, адекватно и да умеет да преценява всяка ситуация навреме, за да предприеме необходимата организация за изпълнение на новите задачи по договорите на фирмата. Петров отчита това качеството като най-съществено. Без да брои професионализма на ръководителя, който следва да познава работата на хората си в детайлъти така, че да може да им бъде полезен с насоки за справяне със задачите на деня. Така че – за Христо тайни по KPM-а няма. Всичко, което е научил с времето, ръководителят на участък, с подчинени около 20 души, се опитва да предаде на младите. Тук работят предимно мъже, такава е работата. Има ли е времена, когато работят на три смени и съставът расте докъм 40 души. Покрай пандемията сега е по-спокойно. Но в рамките на нормалното. Защото е имало и времена, когато в участъка са оставали по едва десетина души. Всичко е според поръчките на фирмата.

Младите много бързо схващат!

Петров се радва на своите колеги. Тук се опитват да запазят обучените кадри, защото са ценни. Трябват поне три години, за да се придобие съответният професионализъм. Има и колеги, които пътуват всеки ден от Стара Загора. Всички тях Христо усеща като едно цяло със себе си. Не крие, че пристига в Алеята на славата е общ успех и без екипа нещата няма как да се получават толкова добре. Тук е възлово място за „Арсенал“ – подават се за готовки за цялата фабрика. Ако тук нещата „куцат“ като организация, това може да е фатално за някои производства по другите заводи, които гонят точно график на работата. Младите хора са харесват на Христо, защото са отворени към света. Много от тях са пътували, били са на различни места от географската карта. „Не са като нас, навремето... Гледаме и ние да се учим от тях. Справяме се, много е важно да се справим! И е важно, че всички са зад гърба ми!, – щастлив е с работата си Христо, докато чака да дойде новото лято и с него, дай боже – и децата му, в България. – Ще се преборим и с това, българите сме корави хора!“.

До лялото, както винаги в тая фамилия е било, със съпругата – домакиня, ще поддържат всичко така, както си умелят. В къщата на 500 метра от зидовете на „Арсенал“. И на тяхното място на Спасението в Балкана: „Където и да се обрънеш, красата!“.

Диана Рамналиева

Три пъти в Алеята на славата

Докато тече приказката, отчитам наум, че си имам работа с типичния арсеналец, класически тип: отговорен на нивото на сложното производство на специална продукция; усещащ себе си като част от голямото семейство; постоянно учащ специалист, който не спира да се развива в професията и то със хълм новото. След опита си на оператор по сложните машини в Завод 5 и 10 години като настройчик, ръководителят на участъци сега признава, че от ежедневието във времето, когато през 80-те години на 20-и век идва тук като работник, почти нищо не е останало. Машините днес са други, много по-modерни, по-ефек-

„Ликвидаторът“...

От времето на миналото май е останал само той. Сега Завод 5 е изляло структуриран така, че да обслужва производството на останалите арсеналски производствени единици с изделия за комплектовка

МАТЕМАТИЧЕСКАТА ГИМНАЗИЯ В КАЗАНЛЪК НАВЪРШИ ПОЛОВИН ВЕК

На 5 март, в навечерието на патронния си празник, Природо-математическата гимназия „Никола Обрешков“ в Казанлък отбелаза половин вековен юбилей. Едно от най-авторитетните

ръководството на гимназията, сме направили всичко за добруването на нашите ученици. Успехите на училището са важни, но по-важен е трудът, който полагат и учители, и ученици. Успехите

Добрин Драгнев, главен счетоводител на дружеството и председател на Училищното настоятелство на Математическата гимназия. В него инж. Ибушев отправя своите поздрави към целия

училища в Старозагорска област и в България чества своя рожден ден скромно, при спазване на всички противоепидемични мерки.

Водосвет за здраве и bla-

на нашите възпитаници са постигнати с честен труд, с постъпление и достойност“. Той благодарил на Община Казанлък, РУО-Стара Загора, на „Арсенал“ АД и „Ар-

екип на гимназията и всички негови възпитаници по случай юбилея с пожелания за успехи, които да продължават да прославят Казанлък и България по всички краища на планетата. „Бъдете горди от постигнатото и смело отправете поглед към бъдещето!“, пожелава още генералният директор на „Арсенал“ АД.

„Винаги съм изпълнен с вълнение, когато пристъпвам праща на това училище, защото съм негов възпитаник и знам колко всеотдайни са били моите учители, както са и учителите днес, за да постигнат техните възпитаници успехи на световно ниво, – каза Христо Ибушев, изпълнителен директор на „Арсенал-2000“ АД. – Високото качество на образование, което дава Математическата гимназия, означава и високо качество на специалистите в града. И вие като училище, и ние като предприятие сме сред първите в световен мащаб“. По случай юбилея Христо Ибушев връчи на директора

годенствие отслужи отец Теодор, а директорът Красимир Дамянов приветства колегите си с думите: „Всеки един от нас – от помощния персонал до всеки учител и

сенал-2000“ АД за партньорството и подкрепата.

Поздравителен адрес от името на генералния директор на „Арсенал“ АД инж. Николай Ибушев поднесе

на гимназията паметен плашет с посвещение: „С признательност за развитието на българското образование и наука и утвърждаването им в световен мащаб“.

Инж. Владимир Чучумиев, ръководител-направление „Образование и квалификация“ в „Арсенал“ АД, възпитник на гимназията и дългогодишен председател на Училищното настоятелство, подари на Красимир Дамянов картина, изобразяваща един от символите на Казанлък – Лъвовата чешма. Дамянов е член на коалиция „Алтернатива на граждани“. Добрин Дрягнев

Първият випуск на Казанлъшката Математическа гимназия е приет през 1971 година, като заповедта за сформирането на гимназията е от 17 октомври 1970 година. До този момент е имало само математически паралелки. Първите две математически гимназии в България са създадени в Казанлък и Пловдив. За да се случи това точно в града на розите, огромна заслуга имат учителите по математика и първи директор на гимназията Колю Горчев и целият новосформиран екип. Интересен е фактът, че с Диплом № 1 от Математическата гимназия в Казанлък е Асен Й. Младенов, който доскоро работил като инженер-конструктор в КАПП на „Арсенал“ АД.

В ППМГ „Никола Обрешков“ в момента се обучават 671 ученици, 47 души е педагогическият състав. Средно на един учител се падат около 14 ученици, което е много голямо натоварване за преподавателите, но те се справят изключително успешно. През всичките години от основаването на гимназията до днес нейни възпитаници завоюват медали и престижни отличия на национални и международни състезания и олимпиади по математика, физика, биология, химия, информатика, български език и литература, география, история, английски език. И в областта на спорта учениците се представят много добре и печелят призови места. По статистика от зрелостните изпити училището е в първата десетка на математическите гимназии в страната.

Учебното заведение носи името на големия български учен-математик със световна известност и признание, дългогодишен ръководител на Катедрата по висша алгебра в Софийския университет и директор на Математическия институт при Българската академия на науките **акад. проф. д-р Никола Обрешков**. Той е роден на 6 март 1896 година във Варна, като на тази дата ППМГ „Никола Обрешков“ – Казанлък, чества своя патронен празник.

акад. Никола Обрешков

Честит празник!

Поздравление за Мария Кирева, ръководител отдел „Икономически“ на Завод 1, по случай 50-годишния ѝ юбилей

Честит юбилей на един невероятен човек и колега, когото уважаваме, ценим и обичаме!

Бъди винаги същата уверена и целеустремена жена, върви напред с гордо вдигната глава и постигай с лекота всяка своя съкровена мечта.

Нека годините, прекарани в труд и упоритост, бъдат твоят мост към един спокоен и щастлив живот.

Пламъкът на любовта винаги да гори и усмивката ти да озарява твоите прекрасни дни.

Здраве, щастие, късмет – да бъдат все до теб!

Колегите от ОИ, Завод 1, „Арсенал“ АД

Юлия Младенова

Поетът Румен Денев:

ТАЛАНТЛИВИ ХОРА ИМА НАВСЯКЪДЕ

Румен Денев е поет от Казанлък. Публикува поезия вече почти половин век. Следвал е българска филология у нас и литература в Литературния институт „Максим Горки“ в Москва. Автор е на почти 15 книги поезия и проза, издания на престижни български издавателства. Носител е на национални поетични награди, сред които и „Южна пролет“ за поезия 1986 г. Главен редактор е на списанието за литература и изкуство „Кула“ – издание на Община Казанлък. Член е на Съюза на българските писатели. Работил е в местната преса. Редактор е на книги. Магистър е по библиотечни науки. В момента е част от екипа на Общинска библиотека „Искра“.

Първата работа на Румен в областта на Словото е в арсеналския вестник „Заводска трибуна“.

- Румене, колко време мина от времето, когато редакцията в „Арсенал“, тогава – МК „Фридрих Енгелс“, стана твой втори дом...?

– Моята първа работа, изобщо в живота ми, бе тук. Първата ми професионална работа бе като коректор във вестник „Заводска трибуна“, чийто приемник сега е „Трибуна Арсенал“. Беше 1982 година, миналия век...

- През това време до днес си минал през много професионална работа в писането – периодични издания, книги... Каква е разликата в заниманията със Словото оттогава до днес, когато членето на масовата публика вече се свежда основно до „прелизване“ в интернет?

– За тия близо 40 години работи с текстове, защото от коректор, през репортър, редактор на книги – стихосбирки, романи, сборници с разкази, редактор във вестници, съм работил с текстове/, словото е било основното ми занимание. Заниманието ми със Словото е същото. Първата професионална възможност получих тук. Не мога да забравя срещите си с пишещи колеги от редакцията. Ангел Арабаджиев..., главният редактор... Имам и много незабравими спомени с хората от завода, защото не бива да забравяме, че „Заводска трибуна“ бе вестник за хората на „Арсенал“, работниците и служителите. Вестникът бе мястото за техните творчески изяви. Такъв един млад човек, работник – Николай Станков, когато вече бях редактор, донесе няколко стихотворения и аз бях просто изненадан, дори нешо повече – че точно тук, в „Арсенал“, намирам един толкова талантлив поет! Въсъщност, не е за учудване, защото талантите могат да бъдат намерени навсякъде. Не е важно дали човек е работник, учител или друг. Бях много приятно изненадан, публикувахме стихотворенията му и по-късно той се разви като един много даровит автор. За съжаление, почина търде малд. Но издаде две книги, на една от които бях редактор.

- Нахлуват спомени?

– Да...! Имах и един, бих казал, стряскащ случай като коректор. Беше точно преди тогавашния празник Девети септември. Готовехме празнични помпозен, надъхан брой. Писах една уводна колонка по тия повод, както се полага – поетически, вдъхновено...

Заглавието беше „Радостта от победата!“. Но за по-младите няма как да разкажа тази история, без да внесем някои подробности. Тогава вестникът се печаташе по друга технология. Сега се ползват страниращи компютърни програми, тогава се наредаха на ръка буквите от олово – всяка буква, всеки знак от текста... Офсетов печат нямаше. Пе-

таше текста като на пираща машина. Металът се извива на блокчета, където целият вестникарски ред излиза наведнъж излят, готов. После тия редове се връзват с канап, става вестникарската колона, заглавията се набираха отделно. И стигаме до метранпажа. Човекът, който връзваше цялата страница, се наричаше „метранпаж“,

чаташе се на т. нар. „висок печат“! Буквите се слагат на компас, завързват се, слагат се на печатната машина. Но могат да се изтриват. И в това е цялата работа, която създаде големия проблем. Сещащ се как буквата буквата „Р“ лесно може при случайно изтриване на мастилото да се превърне в „Г“. Представете си какво пише след това изтриване... Хубавото в случая беше, че вестникът се носеше най-напред в партийния комитет. Там първи забелязаха този гaf и доста се бяха стреснали. Бях решени да викат Държавна сигурност – едва ли не, провокация... Но вече беше средата на 80-те години на 20-ти век и времената бяха по-свободни. Переустройство. Вестникът обаче беше отпечатан. Наложи се да поправим с химикал на ръка целия тираж, така че отпечатаното „Г“ да стане отново „Р“. Десет души седнахме и го поправихме. Тиражът излезе пред хората коректно. Радостта от Победата беше пълна. Но грешката беше абсолютно неволна, нямаше никаква провокация и ми беше много неприятна тази история не поради друго, а защото бяхме допуснали професионална грешка. Нещата обаче можеха да придобият съвсем друга посока.

- Интересна история...

– Да, имаше интересни истории покрай високия печат. Ставаха и с линотипните машини. Колежката Мария печа-

една дума, която малко хора днес знаят. Спомням си едно твърдопредаване в началото на демократията, когато много се смята покрай анкета сред гражданините, свързана с тази дума, в която се търсеще необичаен интимен подтекст. Ка-кътвто тя няма.

- Дълъг процес, колко траеше подготовката на всеки брой по тази схема?

– От набора до печата минаваха по три-четири дни. Готовите страници след метранпажа се носеха в печатница.

- Сложен технически процес, но да се върнем при хората. От тия десетилетия познанства, в колегиални и приятелски формат, останаха ли някои, които си запазили близки и до днес?

– Разбира се! За съжаление, Ангел Арабаджиев отдавна почина, но продължаваме да се виждаме с бивши колеги като Юлия Младенова, Петър Марчев... При една дълга болнична отпуска на Арабаджиев дойде Неделчо Ганев. Поет!

Станахме двама поети и по негова инициатива започнаха много срещи с поети от цялата страна. В Казанлък дойде и Любомир Левчев. Познавахме се и работехме заедно и с хората от арсеналското радио, културния дом... От там познавам и Антоанета Джимова. Цялата ни работа бе свързана с хората. Любопитно е как разнасяхме вестника в хилядния му тираж по отделните

заводи – качвахме го на мотокари и го връчвахме лично на партийните секретари. Това беше, все пак, партиен вестник. Водеше се издание на Партийния комитет. Понякога ситуацията бяха деликатни.

- Като например?

– Имах един незабравим случай с добър художник от Казанлък, затворник. Замесен в дребна криминална проява, не политическа. Обаче той рисуваше интересни карикатури и бях изкушен да ги публикуваме. Вече ги бях виждал, той ги донесе в редакцията. Но Ангел Арабаджиев бе много педантичен, коректен, искаше и много ревниви автори, случвало се е служебното бюро да остане последната барикада между мен и тях. Така дойде времето на Стефан Бакърджиев, когото убедихме да поеме сп. „Кула“. И, ето сега, отново отделям време за списанието като негов главен редактор. Има много автори с казанлъшки корени, които публикуваме – пишат поезия, проза... Публикуваме и фотографии, рисунки... Все пак, Казанлък е Град на стоте художници. Но нашето списание дава шанс и на автори от цялата страна.

Но, като стана дума за мое време в отдел „Култура“, в Стоян-Стайновата къща, известна като Къщата със стенописите на Иван Милев, искам да споделя тук едно намерение. Заедно с малдите хора от две казанлъшки сдружения имаме идеята да ползваме това страхотно място за културни изяви. Собствениците са съгласни. Остава само да намерим ония благодетел с отворени към културата сетива, който да поеме плащането на един символичен наем, за да може това да се случва. И тази толкова подходяща за културни прояви къща да отвори отново врати. Не губим надежда, че може да се намери такъв човек и това да се случи. Казанлък го заслужава. Хората от „Вихър“ вече са организирали много изяви там, а точно това би могло да бъде и мястото за срещи на Клуба на дейците на култура, на който съм председател към момента.

- Няколко десетилетия си в сърцето на местния културен живот, името ти е познато в цялата страна, твои стихотворения се препазват в социалните мрежи от хора, които не те познават лично. Какво пишеш сега?

– Отново води колонка „Дневни на поета“ в местния печат. Продължавам с моите философски размишления. Препочитам „Критика на чистия разум“ на Кант. Голямо удоволствие е това! Тъмна работа! Но – ровиши, ровиши и откриваш нови неща. Чета три книги. Критиката на Кант в „Светът като воля и представа“. Чета и „Държавата“ на Платон. Чета това, защото ме инспирира да пиша това, което пиша. Започнах тия ми занимания с една статия преди четири години – „Град България“. Провокираме обстоятелството, как не се разбра у нас, че нашата република трябва да ни разнопоставя като граждани, независимо къде на нейната територия се намираме. Такива неща ме занимават...

Диана Рамналиева

АДРИАНА БУДЕВСКА

Примадоната на българския театър

Адриана Будевска /1878-1955/ е българска актриса, най-забележителната изпълнителка на трагични роли, наричана „българската Сара Бернар“. Театрално образование получава в Москва. Сред основоположниците е на професионалния театр в България, допринася за приобщаването му към реалистичните традиции на руския театър и към класическия репертоар. Има над 100 роли в театър „Сълза и смях“ и в Народния театър. Народна актриска. Носителка на орден „Георги Димитров“ и Златен орден за наука и изкуство. Авторка е на стихове, спомени, статии и анализи.

Родната й къща в Добрич днес е музей – с учебна театрална зала. Драматичният театър в Бургас носи името ѝ. На нея са кръстени много улици, в т.ч. в центъра на София, и читалище в страната.

Тази красива и талантлива жена има необикновена и трагична съдба...

Будевите. Прабаба ѝ Буда била толкова властна, че наричали децата ѝ „будевите“, фамилията така и останала за поколенията. Адриана Будевска е родена на 13 декември 1878 г. в Добрич. Дъщеря е на тревненец Кънко Будевски – търговец, пропаднал заради доверчивостта си. Той откраднал за жена една от най-големите хубавици на Добруджа – Василиса. Две от дъщерите им умрели от дезинерия. Най-малката – Адриана, оцеляла по чудо.

На 17 г. тя завършила с отличие Девическа гимназия във Варна. Била слабо и нежно, но интелигентно и упорито момиче. По майчина линия взела кожата на баща си – полукуриерката Янула, която имала черни очи и гъста черна коса. От рода на баща си наследила бялото лице и фината снага на баба си Буда. Силно се впечатлявала от караъзовчиците /пътуващите артисти/. Имитирала близките си, обличайки техните дрехи. Изработвала си сама кукли и разигравала диалози.

Москва. Министър на народното просвещение Константин Величков, почитател на изкуствата, определил 4 от стипендийите за чужбина да са за театър. Кандидатите били над 60. Актьорът Иван Попов подгответ Адриана за конкурса. В комисията били Иван Заваров, проф. Иван Шишманов и Иван Мърквичка. Те останали възхитени от нея. Вещ ценител на младите таланти, Дядо Заворов веднага оценил дарбата и хубостта ѝ. След време Будевска с особена любов ще играе в неговите пиеси.

В Москва Адриана се обучавала 4 години в школата на Малий театър – при прочутия педагог Александър Ленски. Имала паметни срещи с именитите Качалов, Стороженок, Олга Книпер, Савицкая. Запозната се и с все още неизвестният Чехов. Съществуващият ѝ я запомнил като вечно замечтана и „хъвърчаща в облаци“...

Актриса. Будевска получила няколко покани да остане в Русия, но предпочела да се върне в родината си. Дебютирала в театър „Сълза и смях“ в ролята на Василиса във „Васили-

са Мелентиева“ на Александър Острошки. Заредили се много драматични роли, събуждащи възторга на публиката... След няколко години, вече в Народния театър, тя се утвърждава като абсолютна примадона. В него играе от 1906 до 1926 г.

Нещастията. През 1901 г. се омъжва за пловдивчанина Христо Ганчев, талантлив артист, наричан „човек на протест“ – заради смелостта му да защитава правата на актьорите. Той също завършил в Русия и също бил сред създателите на трупа „Сълза и смях“, поставила основите на Народния театър. Били щастливи – и в живота, и в професията. Репетирали заедно, той бил нейният най-строг критик. Карал я, например, да повтаря с дни „Обичам те!“, докато открие най-върната интонация.

Със съпруга си

Имали три деца – момиченце Гали и две момчета – Гани и Вили.

Будевска била само на 34, когато започнали нещастията ѝ. Съпругът ѝ умира от тиф през 1912 г. като участник в Балканската война. Още непрегълтната тази тежка загуба, я сполетява друга – умира дъщеричката ѝ. Останала сама, с малко средства и две малки деца, актрисата не спирала да играе. Въпреки множеството ухажори, останала върна на мъжа си, никога повече не се влюбила.

Но страданията ѝ не съвршили. По-големият ѝ син – Гани, последна година студент по химия в Торино, бил убит по време на протести за сваляне на правителството. По-малкият – Вили, също социалист-бунтар, пре-

следван от властите, избягал в Аржентина. Там става един от най-добрите попови.

„Трябва да спася артиста у себе си от всичките удари на скръбта“, си казала Будевска. И трагедиите в живота ѝ се обвръщат в сила. Започната да пише – стихове и статии, анализи на пиеси и роли, критични бележки за театъра и културни събития. Из под пера то ѝ се раждат дневници, в които изповядва богатия си духовен свет.

Истинска звезда. За четвърт век Адриана Будевска изпълнява над 100 роли. Актьорският ѝ диапазон е впечатляващ – превъплъщава се блестящо и в Рада от „Под иго“, и в Константа от „Свекърва“, и в Цена от „Змейова сватба“, в леди Макбет на Шекспир, в кралица Елизавета на Шилер, и в библийските Юдит и Далила. Сред изключителните и постижения са Офелия от „Хамлет“, Дездемона от „Отело“, Луиза от „Кардинал и любов“, Амалия от „Раздвоеници“, Мила от „Волите на Витоша“... Тя била първата Нора на Ибсен в България – върх в невероятната ѝ карьера. Работоспособността ѝ била изумителна. Раздавала се на сцената, владеала до съвършенство и гъвкавата си истройна фигура, и одухотвореното си и красиво лице, и звучния си, богато индоциран, глас. Зрителите я боготворели, за тях тя била истинска недостижима звезда. След едно представление в Битоля развлъчван младеж се хъвлял в краката ѝ и се заклел, че, ако тя има враг, той ще го издири, където и да е по земното кълбо. Тя подарила чантичката си. След години, вече в София, този млад мъж ѝ подарил за спомен красив малък пистолет. На държаката му била инкрустирана буквата В.

Примадоната на българския театър Адриана Будевска е първата ни актриса, която дързнала да се появи на сцената с осъдено облекло, макар елегантно загатнато. Въпреки че в ежедневието си обличала скромно. Играела Далила от драмата на Владимир Мусаков. Ефирните ѝ kostюми, изработени с много вкус, обислан с перли и аквамарини, бил зашеметяващ. Актрисата приличала на 20-годишна, публиката била очарована. Сцената била обсищана с цветя, 15 минuti аплодисментите не стихвали. Никой

не подозирал, че тя е в дълбока депресия след смъртта на мъжа си. За такава игра бил нужен величествен талант. Но зад сцена имало и жужене, и интриги, и злоба към най-добрата – Будевска.

По повод ролята си актрисата смятала, че това си е нейна работа, направила изкуство. А за критиците си казала: „Когато е въпрос да разрушим, да провалим някого, веднага се събираме, сдържаваме се, веднага устройваме партия. За добро дело – пръснати сме“.

Будевска стига върхове, до които са стигнали малко български актриси.

Театралните критики от епохата я сравняват със Сара Бернар, Елеонора Дузе и Мария Ермолова. Възхищен от нея бил и Николай Лилиев, драматург на Народния театър. Той си спомнял как веднъж при него влязъл портьер и казал, че го търси „някоя си Будевска“. „Будевска не е някоя си, а най-голямата българска актриса, и, ако не беше тя, нито вие, нито аз щяхме да бъдем туки!“, – ядолсал се поетът. През 1925 г. бил честван 25-годишният ѝ творчески юбилей. Бил отпечатан и специален сборник. Нищо не предвещавало какво ще се случи след година...

Аржентина. Въпреки че като актриса била в разцвета си, през 1926 г. ръководството на театъра пенсионирало 48-годишната Будевска с мотива „да се даде път на младите“. Бил освободен и друг колос на сцената – Васил Кириков, който не издържал унижението и скоро починал. Публиката била лишена от най-големите си звезди. Актрисата трудно понесла този пореден тежък удар – често бягала изън града, плачела с часове и прегръщала земята. „Останах без криле, без дух... Аз не заех ничие място, когато се явих на сцената, – изповядала тя. – На нем има място за всеки артист и, ако е необходимо един да слезе, за да заеме друг място му, то този, другия, трябва да е подобър и по-силен“.

Първата между първите живяла в истински ад до 1937 г. Решила и заминала за Аржентина – при единствения си близък човек Вили. Билетът ѝ се пази в къщата-музей в Добрич. Взела със себе си малко дрехи и семена от латинки от бащиния си двор. В баగаж си имала и мартеничка. След години внуците и донесли в Добрич от латинките, които е отглеждала в Буенос Айрес.

Донесли и мартеничката, с която се закичвала на всеки 1 март. Внучката Адриана пристигнала през 1988 г. за честванятията на 110-годишнината от рождението на Будевска. След няколко години внуцът Гилемро също посетил родната къща на баба си. Синът на актрисата – Вили Ганчев, бил поканен в Добрич, за сметка на организаторите, на официалното откриване през 1978 г. на къщата-музей на Будевска.

Той приел с огромна радост. Но не дочекал този момент, починал. Правнучката на Будевска, дъщеря на Адриана Ганчева, пристигнала в България в края на 90-те години с хора, в които пеела, за участие във „Варненско лято“. Но не успяла да отиде до Добрич.

В Аржентина

В далечната страна Адриана Будевска, забиколена от обичта на близките си, живяла 11 години. Старателници я запомнили като общителна и отзивчива, включвала се в благотворителни дейности, с радост участвала в български събрания... Но тъгувала за България...

Завръщането. През 1948 г. министър-председателят Георги Димитров, горещ неин починал, тя поканил да се върне, ако иска. Поканата „пренесе“ Христо Гоневски, секретар на Комитета за взаимопомощ в Буенос Айрес, който си бил дошъл за кратко в България. Поканил Вили и семейството му в ресторант „Чиеса“. Казал, че има да предаде на майка му важни новини от България. Когато напълнили чашиите, станал и с подходяща за случая тон предал на Будевска сърдечните поздрави на Димитров и българското правителство. С радостни сълзи в очите, тя стиснала силно ръката му, не можела да каже и дума. После казала: „За мен няма по-добра награда от тази. От цялото си сърце благодаря на Георги Димитров. Сега разбираам, че нощта власт заслужилите деца на българския народ!“. Портрета на Димитров актрисата ѝ носи в чантата си до края на дните си.

На прощалния коктейл в нейна чест дошли 150 души от славянските и българските организации в Буенос Айрес. Когато корабът бавно се отдалел от аржентинския бряг, българи е изпратили, размахвайки бели кърпички.

На 22 юни 1948 г. Будевска била тържествено посрещната на българска земя. Представили ѝ етаж от къща в центъра на София. 70-годишният ѝ юбилей бил честван с почетни – участвали първите ръководители на дружества, изявени артисти и обществени дейци. Будевска получила „Златен орден за изкуство и наука“ и „Златен пръстен на изкуството“. Публиката помнела любимата си актриса и я възнаградила с несътихващи аплодисменти.

Звездата на кралицата на театъра Адриана Будевска, на 77 години, угасна на 9 декември 1955 г. За погребението ѝ в София пристигнала голяма делегация от Добрич. Там, в родния ѝ дом, все още същът латински, които тя отглеждала в Буенос Айрес...

Мария Рашкова

Издателски съвет: Николай Ибушев, Янко Запрянов, Цветан Шиков, Добрин Драгнев. **Редколегия:** Юлия Младенова – гл. редактор, Първолета Петкова, Диана Нейчева, Мария Рашкова, Мария Пискова, Искра Буюклиева, Венко Юнаков. Със съдействието на КНСБ и КТ „Подкрепа“ в „Арсенал“ АД.

За връзка с редакторите на „Трибуна Арсенал“: e-mail: tribuna.arsenal@gmail.com; Юлия Младенова: 0882 98 70 14, e-mail: julia_mladenova@abv.bg; Диана Рамналиева, e-mail: diana_ramnaliева@abv.bg; Мария Рашкова: 0882 98 70 12